СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL Ч, 255. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 1 листопада 1932.

VOL. XL. No. 255. Jersey City, N. J., Tuesday, November 1, 1932. THREE CENTS.

АРХИПЕНКО, АРТИСТ-РІЗЬБАР СВІТОВОЇ СЛАВИ, ЗДОБУВАЄ НОВІ ЛАВРИ

НЮ ЙОРК. — Олександер Архипенко, Українець, родом з Київщини, артист-різьбар, якого імя добре відоме в цілім артистичнім світі, здобуває і в Америці з кождим роком чимраз більші лаври. Вистава його найновіших образів, різьб і нарисів стрінулася з назвичайно прихильною американською критикою. Дуже високо поставив Архипенка як наскрізь оригінального й ґеніяльного артиста, Едвард Олден Джівел, артистичний критик найбільшої нюйорської ґазети, „Ди Ню Йорк Таймс".

Вистава, яка відбувається в Ню Йорку в „Джан Лівай Ґелеріс", потреває ще яких два тижні.

ПОБАЧИМО „ЗАГУБЛЕНУ КОМЕТУ".

ВІЛІЄМС БЕЙ (Восконсин). — В перших двох тижнях листопада побачимо комету, яка появилася в 1866 р., а по якій слід загинув, бо за її бігом астрономи не були в силі слідити.

Заповідають, що комету ту будемо бачити в часі, коли з небозводу спадатимуть „огні", себто метеори Леоніда. Оте прекрасне видовище буде можна оглядати ночами між 15 і 17 листопада.

ТВЕРДЯТЬ, ЩО ЙДЕ ДО ЛІПШОГО.

ВАШИНҐТОН. — „Сентрел Бенкінґ енд Індостріел Коміті" оголошує звіт, з якого виходить, що край підноситься бизнесово згідно з тим пляном, який опрацьовано в серпні.

985,934 ЖЕРТВ БЕЗРОБІТТЯ В ОДНІМ ТІЛЬКИ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Урядуючий мейор Мек Кі подає, що перепис безробітних міста Ню Йорку, який щойно закінчено, виказує, що треба дати допомогу 985,034 особам, котрі знайшлися в нужді через безробіття.

РУЗВЕЛТ ЗАЧИСЛЯЄ СЕБЕ ДО ПРОҐРЕСИВНИХ.

ҐРОТОН (Месечусетс). — Ґовернор Рузвелт відвідав „Ґротон Скул", яку він покінчив у 1900 році, а при тій нагоді, говорячи про політику, заявив, що тепер настали нові часи і треба нових метод, бо є нові потреби. Кажуть, що він хотів тим дати до пізнання, що його треба зачислити до проґресивних.

ДЕМОКРАТИ В НЮ ЙОРКУ ПЕВНІ ПОБІДИ.

НЮ ЙОРК. — Тамані Ґол уже затирає руки і твердить, що Лімен вийде ґовернором, О'Браєн мейором, а Рузвелт президентом держави. Рахують, що в Ню Йорку всі три кандидати вийдуть подавляючою більшістю голосів.

ГУВЕР ГОВОРИТИМЕ ДО САМИХ ВИБОРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер не спічне ні одного дня аж до дня виборів. Буде їздити по ріжних містах і щоденно говорити, щоби в останній хвилі поправити вигляди на републиканську побіду.

260,000 ЛЮДЕЙ ПРИ БУДОВАХ ДОРІҐ І МОСТІВ.

ВАШИНҐТОН.—„Юнайтед Стейтс Емплоймент Сервіс" подає, що при будові мостів і доріг є занятих у 33 стейтах понад 260,000 робітників.

КАЖЕ, ЩО БАНКИРІ ПРАВЛЯТЬ НЮ ЙОРКОМ.

НЮ ЙОРК.—Моріс Гілквіт, соціялістичний кандидат на мейора Ню Йорку, каже, що містом правлять банкирі в такий самий диктаторський спосіб, як правлять Москвою червоні диктатори. Заповідає, що як його виберуть мейором, то він звільнить місто від влади грабіжників-банкирів.

ОБЖАЛОВУЄ СЕКРЕТАРЯ ХЛІБОРОБСТВА ЗА СПАД ЦІН НА ПШЕНИЦЮ.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Пітмен з Невади твердить, що катастрофальний спад цін на пшеницю спричинив Артур Гайд, секретар хліборобства, бо він зніс обмеження щодо збіжевої спекуляції на шікаґовській біржі, які заведено в 1922 році.

ПРИБУВ ХОР МАЛИХ ХЛОПЧИКІВ З ВІДНЯ.

НЮ ЙОРК.—З Відня приїхали 22 хлопці, у віці від 9 до 12 років, котрі відбудуть по цілій Америці 3-місячне концертове турне. Належать вони до хору, який має славну традицію та довгу історію, бо заложено його ще в 1498 р. декретом цісаря Максиміліяна. Хор прибув у товаристві священика й фершалки (норзки).

ЖИДИ ЖЕРТВУЮТЬ, НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА КРІЗУ.

НЮ ЙОРК. — В перших двох тижнях кампанії за збірку $3,923,000 зібрали Жиди $359,000. Гроші ті потрібні на вдержання 91 гуманітарних жидівських установ.

ЧЕСНИЙ ВІЗНИК.

НЮ ЙОРК. — Місіс Сполдінґ забула в таксівці торбинку з дорогоцінностями вартости $10,000. Та заки завважила втрату, вже зголосився чесний візник Гери Кімель зі зворотом згуби. Кімеля добре нагороджено, але заборонено йому признатися до цього.

САМІ НЕВДАЧІ.

НЮ ЙОРК. — Аж 83% штук, які виставлено минулого року на Бродвею були цілковитою фінансовою невдачею.

ОЛЕСЬ.

ЯКА КРАСА — ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ!

Яка краса — відродження країни!
Ще рік, ще день назад тут чувся плач рабів,
Мовчали десь святі під попелом руїни
І журно дзвін старий по мертвому гудів.

Коли відкільсь взялася міць шалена,
Як буря, все живе схопила, пройняла, —
І ось — дивись: в руках замаяли знамена
І гимн побід співа невільна сторона.

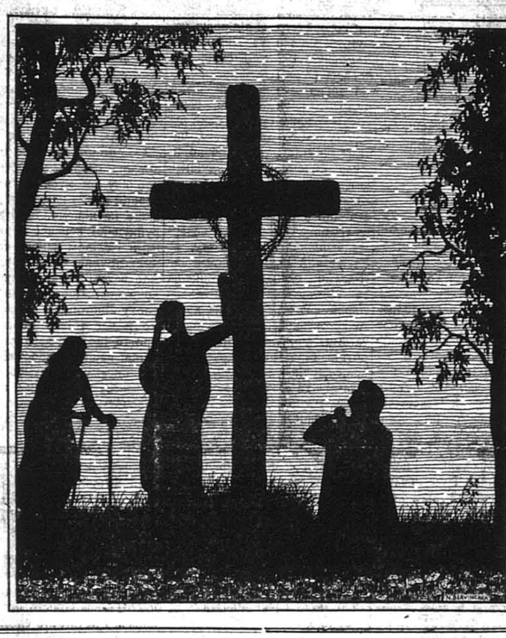
OLES.

WHAT CHARM—A NATION'S RESURRECTION

What charm lies in a nation's resurrection!
A year, a day ago was heard the slaves' lament;
The saints of past were silent in inaction
And woefully the aged bell the air did rent.

When all at once a wave of might swept over—
Just like storm it gript and then embraced all life,
And lo! The hands are holding on to banners
And victory is sung where servitude was rife.

Translated by Waldimir Semenyna.

С. М.

НАША ШАНА ГЕРОЯМ.

Ходім на могили,
Ходімо усі,
Де хрести похилі
Стоять мов старці.
Багато їх в нас, ах, багато...
Ой, щож ми дамо у відплату?
Із чого сплетемо вінці?...

Які дамо жертви
В приміну до тих,
Що пішли умерти
У боях святих?
Яку ми подяку складемо?
Який їм поклін принесемо?
Яка наша шана для них?...

Вінки ми лаврові
І жалібний спів:
Горячі промови
Всіх кривд і болів
Складаємо все рік-річно,
А ворог знущається вічно...
Нам треба нових шани слів!

Вінки ми тернові,
Колючі сплетім
Й до могил Героїв
З плачем не ідім;
З душі всю печаль ми відкиньмо
І заїз на могилах не лиймо,
А пометою серця заллім!

Борцям поклін вірний
Буде в нас тоді,
Як з чистим сумлінням
Спитаємо всі:
„Ах, скільки я сам віддав чину
За себе, свій нарід, Вкраїну
І за самостійність її?

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

ДВА ГОЛОСИ.

ГОЛОС ЗНЕВІРИ:

Чи чуєте підземний стон?
„Ломіть кордон! Ломіть кордон!"

Ломіть кордон!... Хто каже це?
То вітер щось таке несе.

Який кордон? Чи Сян, чи Прут —
Нам всюди дім, де теплий кут.

Чи тут, чи там! Працюй як віл —
Пани вгору, біднота вділ.

Нам все одно, баґнет, чи кнут,
Нам всюди зле, і там і тут.

Нам все одно, чи Сян, чи Дон,
Де ступиш, — там тобі кордон.

Кордон до щастя і добра...
Яких нам ще кордонів тра?

ГОЛОС НАДІЇ:

А я вам кажу: день іде,
Іде така година,
Коли ні тут, ні там, ніде
Кордонів жадних не буде,
Лиш даль далека, синя.
А я вам кажу: близький час
І хвиля недалека,
Що буря зірветься нараз,
Згуртує і змішає нас
І зблизька і здалека.

Хто каже вам, що все одно,
Де жити, як вмирати,
Той тягне вас в багно на дно,
Той вам дає без дна судно
І каже кермувати.

І я вам кажу: майте слух
І позір тому дайте,
Що нам говорить Волі Дух
Про близьку хвилю заверух,
І хвилі тої чайте!

Як вдарить нам підземний дзвін
І сурми заголосять,
То йдім туди, де кличе — Він
Через кордони, геть на Дін!
Нас кости предків просять.

Не підем МИ, прийдуть ВОНИ,
Таке вже в світі право...
Як сталь гартується в огни,
Так ти нас, Воле, розогни,
Веди, веди нас славо!...

ЛЬВІВ.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ БОЗРОБІТНИХ В ЛОНДОНІ

ТИСЯЧІ БЕЗРОБІТНИХ СТАРАЛИСЯ НАПАСТИ НА КОРОЛІВСЬКУ ПАЛАТУ.

ЛОНДОН (Англія). —Число демонстрантів-безробітних та їх прихильників у Лондоні все збільшується. Свіжі ґрупи резробітних прибувають з ріжних сторін. В багатьох дільницях столиці відбуваються віча безробітних, на яких промовці, в більшости комуністи, закликають безробітних до погромів та нападів на крамниці, каварні та ріжні установи й урядові інституції. Вся лондонська поліція змобілізована й старається охоронити від нападу публичні й державні установи та більші крамниці й інші підприємства.

Величезні натовпи безробітних, підюджувані спеціяльними аґітаторами, що все кричали „повибивайте вікна в палаті!" — старалися дістатись до королівської палати Букінґемської та Вестмінстерської. Сильні відділи пішої та кінної поліції з великим трудом оборонили палати від нападу демонстрантів і трохи відперли їх від палат. Поліції довелося пускати в рух свої тяжкі поліційні палки, розбиваючи ними голови демонстрантів. Демонстранти в свою чергу відплачували поліції камінями та палками. З обох сторін розбито багато голов та покалічено людей в інший спосіб.

В багатьох склепах, установах і ріжних підприємствах безробітні повибивали вікна й поробили ріжні ушкодження. Їх лідери кажуть, що безробітні не покинуть Лондону, поки уряд не зробить реальних заходів, які задовольнять їх. Поліція сподівається дальших заворушень і готується до втихомирення їх. Уряд і члени парляменту відбувають наради, стараючися знайти способи заспокоєння безробітних, щоб задовольнити їх вимоги в міру державних можливостей.

СТАЛІН РОЗПРАВЛЯЄТЬСЯ З ПРОТИВНИКАМИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — З Москви приходять відомости, що Сталін далі розправляється зі своїми партійними товаришами противниками. Після арешту й висилки на Сибір Угланова, Каменева, Зінове́ва та інших визначніших партійців-опозиціонерів, з наказу Сталіна арештовано ще 800 партійців за опозицію й вислано їх на заслання, або посаджено до вязниць.

Сталін усе збільшує переслідування своїх партійних товаришів, які допустилися в партії критики його діяльности. Своїм поступованням Сталін остаточно знищив партійне життя, а натомісць утворив ґрупу, яка складається з членів, котрі мають покірно виконувати його диктаторську волю.

НІМЕЧЧИНА ЗМУЧИЛАСЯ ВИБОРАМИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Чергові вибори до німецького парляменту не викликають заінтересування в ширших колах громадянства. Всі привикли до того, що німецький уряд розвязує кождий небажаний для нього парлямент, а тому годі надіятися від парляменту чогось нового. Лідери партій та кандидати на послів стараються своїми аґітаційними промовами піднести заінтересованість виборами серед ширших кол горожан, але це їм не вдається.

Лише комуністи та ґітлерівці не перестають вести своєї крівавої „передвиборчої аґітації", уряджуючи кріваві бійки між собою. Останньої неділі в Гамбурґу підчас такої сутички вбито одного комуніста, тяжко поранено 37 ґітлерівців, а також кількох соціялістів та комуністів.

НА ПЕРЕДОДНІ ВЕЛИЧЕЗНОГО СТРАЙКУ ТКАЧІВ.

МАНЧЕСТЕР (Анґлія). — Анґлійська ткацька промисловість знов опинилася під загрозою страйку. 170,000 місцевих ткачів та більше як 30,000 з Кардрум готові розпочати новий страйк. Щойно недавно закінчився їх страйк принняттям зменшеної платні за роботу.

Тепер ткачі стараються змінити ті умови на свою користь. Підприємці мабуть не підуть на уступки, а в анґлійській ткацькій промисловости знов почнеться застій та безробіття.

МАСОВІ АРЕШТИ КОМУНІСТІВ.

СОФІЯ (Болгарія). — Після комуністичної демонстрації в парляменті поліція почала масові труси в помешканнях підозрілих у комунізмі людей. Вже арештовано 150 комуністів, а між ними й кількох послів, що робили демонстрацію в парляменті.

Конґрес комуністичної партії поліція не дозволила, отчивши помешкання, в якому він мав відбутись. Дехто старався силою дістатись до помешкання, але не зміг проломити кордону поліції. Сподіваються заборони леґального істнування комуністичної партії в Болгарії.

ІРЛЯНДСЬКІ ФРАКЦІЇ БЮТЬСЯ МІЖ СОБОЮ.

ДУБЛІН (Ірляндія). — Відбулася крівава бійка між прихильниками крайньої політики Де Валери та сторонниками більше поміркованої політики. Поліція, розганяючи бійку, пустила в рух свої палки, поранивши ними кількох особам голови. Одного з учасників бійки хтось поранив у ногу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ШЛЯХУ ДО ВОЛІ.

Свято Першого Листопада стало в нас не тільки днем пошани геройської традиції, не тільки сентиментом, але життєвою конечністю. Ввійшло воно в традицію без ніякої особливої реклями, а коли мати на увазі американсько-українські відносини, то навіть проти спротиву деякої частини нашого громадянства.

І хоч дехто намагався звязати це свято з якоюсь галицькою загумінковістю, з нашими невдачами, політичним нерозумом і т. п., то перемогла, й то вже в самих початках, жива, здорова струя, і Перший Листопад став всеукраїнським святом.

Зродився він на „галицькім загумінку" і формально, з міжнародніх причин, обняв землі Західньої України. Та в творців Першого Листопада не було ніякого сумніву, що Західня Україна зіллється негайно з іншими українськими землями в одну Соборну Україну. І не минули три місяці, а ця соборницька ідея знайшла в Києві формальне затвердження в формі акту злуки Великої й Західньої України.

По тій формальности, запечатаній спільно пролитою кровю, зайшли потім події, які на міжнароднім полі, а навіть у нашім власнім серці, могли знову розділити обидві України. Та ми бачимо, що, не зважаючи на всякі політичні помилки проводу, того нема. Бо Перший Листопад відгороджує нас з кожним роком чимраз сильніше від наших історичних ворогів, зливаючи нас в одну соборну цілість.

Ми бачимо далі, що ті, котрі були творцями Першого Листопада, отсеї великої революційної події, далі видержують на своїх позиціях. На активности отих дійсних учасників Першого Листопада виховується молоде покоління, яке добре береже Листопадову традицію, й тому саме боротьба на наших землях не вгаває. Бо виростають усе нові борці й нові герої.

Вже не повторяться часи по Мазепі, коли нашим ворогам вдалося було приспати неосвідомлені національно й політично народні маси. Тепер ті маси стають з кождим новим роком ворожих окупацій свідомішими і відпорнішими супроти ворожих наступів. І це є заповідю, що прийде новий Перший Листопад. А його вислід залежатиме в першій і головній мірі від нас самих, від нашої зорганізованости і готовости до нової збройної розправи.

Д-р Остап Грицай.

НАРІД ТЯМИТЬ!

В XIV-ті РОКОВИНИ ЛИСТОПАДОВОГО ПОДВИГУ (1. XI. 1918 — 1. XI. 1932 р.)

Так:

Нарід тямить!

Тямить український нарід гаразд, якто він тому чотирнацять років зірвався нечайним, пропямятним зривом видвигати свою власну державу. Незалежну державу **самостійної соборної України.** І тямить він і не забуде ніколи, якто сперш у, дня **19. X. 1918 р., Українська Національна Рада,** як українська конституанта, проголосила її врочисто на українських землях колишньої Австро-Угорщини. І як опісля, в десять днів пізніше, в ночі з **31. X. на 1. XI.,** українські військові частини під начальним проводом головного командaнта, **полк. УСС. Дмитра Вітовського,** перевели у Львові державний переворот, передаючи так усю владу представникам нашої рідної землі, Галицької України. А далі ті три вікопомні тижні боротьби до дня **21. XI.,** після яких і нашому урядови і нашому війську довелося з розкріваленим серцем покидати щойно здобуту столицю Данила і Льва, щоб шукати нових засобів боротьби з нелюдським ляцьким ворогом.

Як сказано:

Нарід тямить.

Але ця наша память про тодішні події в нас, це сьогодні, і може саме особливо сьогодні — далеко не принагідна память по простим собі історично-хронольоґічним датам. Наша память не вдоволилась самим зареєструванням даного історичного факту і не вкинула спомину про нього в заглухлий архів шановного минулого нації. Ні. Це память жива, животворяча і всесвідома. Не холодна память істориків та хроністів, а жива і всесвідома память покоління народу, що всім серцем і всією душею пережило і ще завжди переживає кожний акт, кожний мент, кожну подробицю тої великої історичної драми, якої сценерія — листопадові дні у Львові 1918 р. Хіба ось не чує наша душа ще завжди, як у сумерках осінного досвіту прогомонює з вежі львівського ратуша четверта година ранку, умовлена година наших Героїв, і як рівно з її ударом в колишніх цісарських казармах стається щось нечуване, про що від довгих століть навіть не був би подумав ніхто: **роззброєння австрійської армії горсткою українських жовнірів?** І хіба не бачать наші очі ще й нині, як там незабаром скрізь, з будинків кожної державної установи повівають святочним леготом наші українські прапори, і як з перших наших відозв на мурах міста проносяться до нас благовістні, ніколи незабутні слова:

— „Український Народе! Голосимо Тобі святу вість **про Твоє визволення з віковічної неволі.** Від нині Ти **господар своєї землі,** вільний горожанин Української Держави... З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла владу... доля Української Держави в Твоїх руках... Ти станеш як непобідимий мур... і відіпреш усі ворожі замахи на Українську Державу... Всі свої сили, все посвяти..."

І зараз же передача влади цісарським намісником, ґенералом **графом Гуїном,** який ще попереднього дня заявив нашій депутації, що „розпоряджає силою, якою здушить кожний прояв ворохобні у Львові". Та вслід за цим кріваві бої з ляцькими бандами: за головний двірець, за касарми Фердинанда, за почту, за Єзуїтський сад, за сойм, за Підзамче, за кадетську школу, за Цитаделю, словом — за Львів. Траґічна розпука хорого Вітовського, турбота з ватагами розбишацьких поворотців, біда з недостачею людей, харчів та одягів, з поїздами та з лучбою, хаос справ, праці і ділових трудностів в Народнім Домі, де урядує Начальна Команда. І важке-преважке завдання обєднати сонний край під прапорами молодої держави, на яку з польської сторони лютими хижаками наступає під проводом Мончинських та Борут-Спєховічів усе:

Леґіоністи й цивілі, інтеліґенти і вуличне шумовиння, старики, мужі й хлопчаки, жінки й молоденькі дівчата.

Справді:

Які домагання **до зваги, рішучости та енерґії видержання** в тих, що своїм визвольним почином викликали ту боротьбу! І яке животворне джерело отут для всякого ґлибшого погляду, що, зясовуючи ще раз і все наново подвиги минулого, намагається звязувати їх **творчим звеном** з даною теперішністю та з грядучим майбутнім!

Творчим звеном, кажу.

Бо щойно тоді, Дорогі Земляки, можемо сказати, що **нарід тямить,** що память його про якийсь подвиг в його минулому є жива, животворяча і всесвідома, коли попри всю живучість і ґлибінь переживання того минулого є в нас змога сотворити собі його **всесторонний, нічим не сфальшований образ.** Це ось тільки такий всесторонний, своїми світлами таксамо, як і тінями читкий і недвозначний образ в силі стати для нас тим, чим повинен стати для кожночасної теперішности й майбутности всякий геройський труд в минулому, а саме:

Важкими зусиллями, крівавими жертвами окупленим дороговказом.

І от і тому ми, дивлячись нині всесторонним поглядом на Листопадові події 1918 р., не можемо не добачити **вражаючої нерівности** між нечуваним геройством наших борців і оконечною судьбою їх геройської боротьби, тобто — її повною невдачею. Обставина, про яку ми мусимо тямити в першій лінії і памятати гаразд, якщо не хочемо, щоб демони руйнуючої невдачі гналися за нами і слідом наших визвольних починів в майбутньому. Але ведені поуками минулого, зокремаж нашими досвідами в епоху Листопада, ми застійнимо в нас трівко переконання про те, що такі невдачі, як колишні наші, це **простий вислід** некорисних передумов, запровинених тоді нашим непідготуванням, нашою незорганізованістю і нашим традиційним, найкращі і найвищі пориви нації паралїжуючим **необєднанням.** Читайте лиш найновіший великий твір **О. Кузьми** п. н. **„Листопадові дні 1918 р."** (Львів 1931), а дізнаєтесь про наш епохальний зрив багато-пребагато такого, що в силі ворухнути нашою **національною совістю** в її найґлибших глибинах, наскільки ще в нас національна совість присуща й жива... І хотілосяб сказати, що коли ще і траґедія того пропащого зриву не змоглаб стати для нас остерігаючим дороговказом по лінії **одиноко вказаної орґанізації визвольної роботи,** то ми не булиб хіба гідні зватись нащадками Героїв Листопадового подвигу. Тих, що виснажені із сил до краю, голодні й неодіті, ніколи не виспані і ніким не заступимі зі зброєю в незломній руці гинули за волю і державу України по вулицях і двірцях, по Перзенківках і Вульках та всюди, де ляцькі скаженці гнались за ними чередами кровожадних шакалів. Скількиж тут просто неймовірних, та проте врешті-решт — дармо пропащих геройств, пропащих майже з правила з вини недостаточної орґанізації боєвого фронту! Ми слухаймо лиш звітів наочних свідків про те, з якою хоробрістю держались наші борці на призначених їм місцях. Як чудесно боронились вони нпр. в палаті Ґолуховських, десяткуючи звідси череди ляцьких розбишаків, що намагались наступити на наших з панцирним автом. Або яка незрівнана бравура в довготижневім відпорі, що його готують ляцьким горлорізам українські переможці й оборонці казарм Фердинанда. Або боротьба Українців на вулиці Бема, їх трикратний наступ на кадетську школу, або геройська звага їх перших артилерійських обстрілів, де до обслуги гармат усього 3 людей! От і чому так дуже суворо мусимо осуджувати все те по нашій стороні, що причинилось до оконечного змарнування таких **велико-геройських сил,** а до святих тіней наших Героїв кличемо, нині з глибини душі:

— Нарід тямить, Лицарі преславні! Ми Вас помстимо!

Правда — всесторонний образ Листопадових подій, добутий нами сьогодні з відсталі вже далі другого десятиліття, **виявляє нам попри всі,** згадані вже трудноші і по нашім боці, ще й одну, обосновану в нашій національній духовости, яка в боротьбі з Ляхами не могла нам бути корисною. А саме — **нашу лицарскість у відношенню до тричі підлого, нікчемно замаскованого ворога.** Від самого початку нашого зриву аж до його фіналу веліла нам та наша вроджена лицарскість, яка одначе в даних обставинах скидалась краще на простодушну смирність, або й на боязкість — дозволювати на непростимі акти уваги і поблажливости до Ляхів. До них, до тих крайно здеправованих бандитів, які (по рецепті Жулкевських ще з **р. 1596** під Лубнями) боролись з нами не по лицарськи, не зброєю і віч-до-віч, а скрито, підступом, словом — **зрадою,** гідною найдикшої африканської дичі. Бо **Лях** — це від віків уособлення підлої, нікчемно замаскованої зради. Ляхи ось видурювали від нас часові перемиря тільки на те, щоб нападати на наших людей, — в неприготованости перемиря. Ляхи вбивали Українців з усіх можливих крійвок, вони клали трупом наше цивільне населення по вулицях, підходили до українських стійок перебрані як Українці або як бідні жінки, і так стріляли до них. І остріловали ляцькі збуї при кожній нагоді наші санітарні авта з раненими, без найменшого огляду на те, що таким чином важко ранені попадали в новий обстріл! А їх жінки і їх діти робили таке-саме, де тільки могли, і ще й хвалилися своїми звірствами. От вам противник, з яким наші Вітовські поводились скрізь по лицарськи, а наші державні мужі респектували так, що після перевороту не звеліли арештувати ні одного хоч би з тих Ляхів, що були нам навіть дуже небезпечні!

Але нарід тямить...

Український нарід тямить гаразд **великодень проголошення Української Держави,** якої **ідеал лишиться для нього** твердою **дійсністю і попри** всі невдачі **і пацифікації.** І тямить **він і всі дні великої** боротьби **і знає нині, що продовжувати її в майбутньому буде** він не **нечайним зривом одиниць,** але **однодушним повстанням** обєднаного **народу. Однодушним повстанням свідомих** мас, підготованих **до бою** всеціло орґанізаторами, **яких** одинокою **думкою, одинокою** цілю буде — **знищити** ворога і визволити **нарід.**

Так:

Нарід тямить.

СПОМИН З ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА У ЛЬВОВІ.

(Як роззброювано австрійську армію).

Приготування.

Дня 30. жовтня 1918 року покликано мене рано в годині 8. до телефону. Сказано зайти до д-ра Б-на. Я точно прийшов на умовлене місце й стрінув незнакому мені особу. Ми говорили про воєнні події. Незнана особа зажадала від мене докладних відомостей про розклад військових сил у Львові. Я служив при одній з військових частин уже 6 років. По надуманню заявив я, що принесу відомости зі свого відділу на 6 годину вечером.

Приходжу до своєї частини коло 10 години перед полуднем і входжу до рахункової канцелярії тов. Благого й жадаю докладного спису військового відділу, потрібного нібито для провіянтури. Тов. Благий відповів, що все буде готове на годину 2 пополудні. Точно в тім часі я одержав слідуючу конскрипцію: старшин — 4 Німці, 7 Поляків і 1 Українець (інвалід). Підстаршин і жовнірів: 560 Українців (між ними 100 патріотів), 360 Поляків і 100 Німців з Жидами.

Пополудні я вийшов в урядових справах, а як вернувся, повідомив мене капітан, що я одержав знову телефон. Якийсь мій товариш приїхав з італійського фронту і знахо[illegible]ківській вулиці у знакомих та просить, щоби його відвідати.

В годині 6 вечером прийшов я на означене місце зі списом свого відділу і бачу напис „Канцелярія замкнена". Пішов до знакомих пититися, де мешкає д-р Б-ан. Стратив пів години часу, але адреси не дізнався.

Тоді вибрався я на Личаківську вулицю до того дому, де мав бути мій знайомий. Приходжу під дім, а тут приступають до мене два військові і питають, чого мені треба. Між нами вивязалася розмова, з якої почало виходити, що ми всі одної думки й ідеї. Тільки ніхто з нас не знав, як то все вийде.

Потім поінформовано мене, щоби я пішов до д-ра І. Ц. Приходжу до канцелярії, де відбувалися наради, і перший раз стрічаю д-ра І. Ц. А він питається мене: „Хто вас сюди післав?" Коли я дав вияснення, заявив мені, що буде говорити зі мною завтра в годині 5 пополудні телефоном.

Коло 10 години був я вже в касарні в ліжку, але ніяк сон мене не брався.

Дня 31. жовтня прийшов до мене в 8 годині рано ляндвер-фельдфебель з 19 полку. Каже мені, що прийшов до мене в одній важній справі, але хоче говорити за брамою касарні. Ми пішли до каварні, а там він мені заявив, хто його вислав, та казав, щоби прийти на Личаківську вулицю в годині 7 вечером на тайне засідання. Казав теж, що не знає цілі того засідання.

Я не міг діждатися того вечора. Точно в пятій годині задзвонив телефон і чую голос д-ра І. Ц. Каже: „Прошу вас т. ф., прийти до тв. Вітовського в годині 7.30 вечером до канцелярії нарад. Дайте відповідь".

„Точно буду", — відповідаю.

В годині 7 приходжу на Личаківську вулицю, а тут задержують мене два жовніри і кажуть іти до сотника Вітовського.

Являюся в канцелярії нарад і питаю за сотником Вітовським і д-ром І. Ц.

Обидва дуже щиро мене прийняли. Завели до осібної кімнати, а сотник Вітовський запитався, що я зробив для справи. Я розповідаю, а вони сміються тай кажуть: „Давайте те, що ви мали роздобути". Я витягнув папір з інформаціями про мою військову частину. Взявши це, питається мене сотник: „Чи ви, т. ф., орієнтуєтеся, про що тут ходить?"

„Так, пане сотнику", відповідаю.

Сотник казав піти повечеряти і прийти на 9 годину до салі на третім поверсі Народного Дому.

Тайна нарада українських старшин.

Приходжу на салю тайних нарад старшин Українців, що служили при австрійській армії. Прийшло яких 150 старшин, майже самі інваліди, що були на відпустці, самі молоді, а сотник Вітовський був найстарший рангою і віком. Я звернув на себе загальну увагу, бо був між ними одинокий підстаршина, фельдфебель, з одного з найповажніших відділів військового ґарнізону.

Сотник Вітовський відкрив наради, предложив справу, і заявив, що кождий може висказати свою думку. Наради тревали яку годину. Були дуже спокійні: але всі були дуже поденервовані. Один споглядав на другого. Кождий хотів, щоби чимскорше запало рішення, бо кождої хвилі можна було надіятися нападу і арештовання. Наради відбувалися в самім центрі міста, близько відділу військової поліції, розвідчого відділу, команди міста, головної варти, ґенеральної команди і полевої жандармерії. І повно було конфідентів. Але ніхто з них не дізнався про наради, на яких рішалася судьба австрійського гарнізону у Львові й у Східній Галичині.

Коло 11 години нічю сотник В. відчитав приказ:

Точно в годині 12 нічю наступає роззброєння цілого львівського ґарнізону австрійських військ українськими військами. Всі команданти відділів негайно розходяться до своїх касарень і орґанізують українські відділи, які мають роззброїти всі відділи, що не є частинами сили української нації. Відділ K. u. K. Militaerpolizeiwachabtheilung, що має 1,000 жовнірів, з яких половина є Українцями, має сам себе розброїти.

Отой приказ щодо поліції дуже мене якось зворушив і я звернувся до четаря О-ого і кажу йому тихцем, що там на 560 Українців можна числити тільки на яку сотку як добрих українських жовнірів. Четар О. не хотів передати цеї справи сотникови В. Але інші старшини, що чули ту розмову, зажадали від мене вияснення.

Тоді я заявив, що це неможливо, щоби поліція сама себе роззброїла, бо там є богато „зупаків," завзятих австрофілів, а решта польонофіли і москвофіли, а тільки яких 100 добрих Українців, свідомих патріотів. А зате є 360 Поляків і 7 польських старшин, а всі загорілі польські патріоти. Готово вийти, що замісць нам роззброювати Поляків, вони нас готові роззброїти. Я предложив, щоби призначити команданта відділу, 3 командантів компанії (відділ складається з 3 сотень і кінного відділу) й одного провіянтового старшину. Далі радив я призначити яких 25 Українських Січових Стрільців, в повнім боєвім поготівлю, і вони мали би прийти в 1 годині по півночі роззброювати відділ. А решту я згодився підготовити. Мою думку принято одноголосно без дискусії й по тім ми опустили салю нарад.

Приходжу до касарні й дивлюся на годинник. Показує 15 мінут по одинацятій.

Думаю собі, що то буде за 45 мінут? Чи тій горстці молодих старшин-фанатиків вдасться доконати такого великого діла? Дивлюся цілий час на годинник і розмовляю з думками, чи на нарадах не пропущено якого відділу. І пригадую собі, що забуто за відділ полевої поліції на Замарстинівській, де було 300 жовнірів. З того відділу не було нікого з наших на нарадах.

Вже пів до дванацятої. Що тут робити? Іду до підстаршини Гука, свого товариша.

Приходжу перед браму касарні і кажу до вартового, що я приїхав на відпустку з італійського фронту і хочу бачити свояка, капраля Гука. Вартовий завів мене аж до самого ліжка т. Гука. Він витріщив на мене очі й питає, що мене до нього привело. Я попросив його, щоби вийшов на коридор. Зайшли в сліпий кут і я почав йому все розказувати. І заявив, що згідно з рішенням українських старшин упоражнено його роззброїти його відділ силами українських жовнірів з того відділу.

Товариш Гук поглянув на мене зі сльозами в очах і каже: „Що це? Сон чи яке пророцтво?"

„Ні, не сон, а свята правда нашої чести", відповідаю.

Тоді він почав думати і каже, що це тяжка справа з його відділом, бо тільки яка третина складається з Українців. Дотого відділ є у службі й цілий узброєний. Нема ні одного українського старшини, а є 3 старшини Поляки, один Німець і один Жид.

„І як тут приступати до роззброєння?" — питає мене т. Гук.

Я йому порадив, щоби сейчас пішов до своїх товаришів і наказав їм, щоби негайно тихцем зібрались у виходку, а як зійдуться, щоби їм переказав, що сталося. А потім порадив я йому взяти зібраних під свою команду і піти з ними сейчас роззброювати варту, вартового змінити, а на його місце поставити двох наших добрих підстаршин і браму замкнути. Хто буде вертатися зі служби, а не є Українцем, того роззброювати. Потім порадив йому вислати по кімнатах по двох жовнірів і наказати їм позабирати сплячим жовнірам зброю. А що буде пізніше, це вже покаже ситуація.

Надходила 12 година. Я сказав йому, що час мені іти і може вже більше не побачимося. Товариш Гук подав мені руку

В ЛИСТОПАДОВУ НІЧ 1918 РОКУ

Це була осінь року 1918. По довгих скитаннях по ріжних місцях при австрійськім війську опинився я врешті у Львові, де приділено мене знову до іншого полку, а то до 15 полку піхоти, а кадра даного полку містилась при вулиці Яблоновських.

Сотня, до котрої я був приділений, мала вскорі відіхати на італійський фронт і тому нікому не давано жадної відпустки. Я дещо довідався, що Австрія просить мира і тому зовсім не мав охоти їхати до Італії, а хотів бути присутним учасником будови своєї держави, про яку вже тоді тайно говорено. Положення Австрії ставало щораз прикріше і мабуть тому наш виїзд задержався.

По кільканацятьох днях побуту у Львові маршова сотня ставала чимраз менша, бо жовніри були самі наші Галичани, котрі помалу верталися домів на так званий „польський урльоп". Не зважаючи на кару, яка їх чекала за лишення відділу, жовніри масово втікали домів, бо кожний війни мав вже досить.

З інших відділів, які були у Львові, де давано відпустки, майже ніхто з жовнірів з дому не вертався. Старшини і підстаршини то ще з відпустки верталися, але рядовики лишалися в дома, без огляду на наслідки.

Жовніри, які знаходились в австрійськім війську під осінь 1918 року, і ці, які були в дома, нічого не знали про хід політики тодішньої Австрії. В дома лишались інстинктовно, наче передвиджували кінець Австрії. Тому майже в кождому селі була так звана „зелена кадра", бо жовніри переважно ховались в лісах і від цього повстала назва зелена кадра.

Остаточно й мені якось удалось видістати коротку відпустку. Коли я приїхав до дому, до місточка Глинян, то вже в моїй місцевости було повно жовнірів, які не думали вертатись до своїх відділів. Деякі з них ховалися по лісах, тому жандармерія їх зовсім не займала.

Я опинився в дома вже майже в останніх днях жовтня, як вже Австрія знаходилась в передсмертних судорогах. Речинець моєї відпустки скінчився і я не знав, що дальше робити. Хотяй я про положення тодішньої Австрії дещо знав, то всеж таки жовнірський обовязок казав мені вертатися до свойого відділу. Та рознеслась чутка в моїй місцевости, що в поблизькому селі міститься районова команда і що ця команда продовжує відпустки. Тому я рішив скористати з такої великої добродушности мсіцевої команди і пішов прохати продовження відпустки. Як я прийшов до команди, то побачив, що старшини були дуже схвильовані і поденервовані. Там мені заявили, що можу сидіти в дома скільки схочу без жадного позволення. Це вже було ясно, що Австрія вже в передсмертній агонії і тому треба було взятись негайно до праці, щоби використати ситуацію.

Вже на другий день нас кількох мали всі інструкції, що дальше робити. Негайно я пішов до кількох хлопців, які були на відпустці, а між якими були двох Усусусів (Українських Січових Стрільців). Кожному сказано і то довірочно, що в годині 2 попівночі має кожний з них явитись в одній порожній салі, де містилась фабрика килимів, якої властителем був один заслужений наш громадянин. Дальше строго наказано, щоби ніхто нікому нічого не сказав, що ми маємо в ночі „рандеву", щоб наш плян не викрився. Хочу зазначити, що постерунок жандармерії досі правильно функціонував, як також інші уряди, а рівнож був один малий відділ австрійського війська.

Решта дня минула мені дуже нетерпеливо, а вже півночі ніяк не можна було діждатись. Тому я коло години 12 подався на означене місце, де за хвилю майже всі зібрались, бо кожний хотів скорше прийти і забратись до такого великого діла. Перш усього заявлено нам, що Австрія розлетілась і ми вже більше не є жовнірами Австрії, а стрільцями Української Держави. Рано маємо перебрати і роззброїти жандармерію і військовий відділ, як також перебрати інші місцеві відділи. Рівнож зараз в ночі вислано кількох до села Красного, де був магазин зі зброєю, щоб зараз, у порозумінню з нашими з села, забрати цей магазин. Ми всі повідривали сейчас австрійські відзнаки на шапках, а попричіпали синьо-жовті. В одній хвилі ми відчули, що вже більше до Австрії не належимо.

По хвилі цілий плян був готовий. Ми, коло 10 осіб, мали роззброїти жандармерію і відділ війська, а було в нас лише два револьвери. Одначе ми були панами ситуації і були певні, що на нашій землі вороги здадуться нам і без зброї.

Вже в гурті, по довгім ожиданню, нарешті діждались сірого мрачного ранку, себто неділі, 2 листопада. Нас кількох удалися до жандармерії. Як ми ввійшли до середини, заявили австрійським жандармам, що ми в „імени Української Републики" перебираємо всю власть, як також всю зброю, яку вони мають. Жандарми були заскочені цею подією і передали все без жадного спротиву в наші руки.

Перший крок вже був зроблений і зараз по цьому роззброєно відділ війська і рівнож сказано їм це саме. Жовніри з відділу радо здали всю зброю і були раді, що нарешті можуть вернутись до своїх родинних місцевостей.

Після цього перебрано місцеві уряди, як суд, уряд податковий і інші публичні установи. Тим започатковано вже владу Української Держави. Коло постерунку поставлено сторожу, одного з наших стрільців.

Рано, коло 8-мої години, місцеві жителі Глинян, як звичайно в неділі, почали іти до церкви на богослуження та зі здивованням споглядали на синьо-жовтий прапор на місцевому судовому будинку. Тоді доперва довідались, що вони вже більше не є горожанами Австрії, а вільні горожани Української Народньої Републики.

Юліян Баранюк,
Нюарк, Н. Дж.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 3 листопада, в годині 8.30 ввечір, в У. Н. Р. Клюбі, 46 Ст. Маркс Пл. На зборах попри біжучі справи буде пояснення й роздача членам наспівших з головної канцелярії У. Н. С. карток відносно переходу старих членів до нового роду обезпечення. Тому є обовязком кождого члена явитися на зборах особисто. — М. Воробець, предс.; М. Близнак, секр.

— Майже що дня мусить учитель бити тебе, а ти ще говориш, що справляєш йому приємність!?

— Певно, бо він радо бє.

БАТЬКО ВЯЗНИВ ДОНЬКУ.

На полонині коло Ворохти арештовано селянина Івана Баюрака, що десять років вязнив свою 15-літню доньку в стайні. Баюрака приловили на недозволеному полюванні в державних лісах. Коли прийшов до нього поліцай, щоби перевести ревізію, почув у стайні дикий голос. Зайшов туди і побачив на барлозі дівчину, вихуділу на кістяк. Показалося, що вона божевільна і батько вязнив її, не знаючи, що з нею робити.

і поцілувався зі мною і так я вийшов з касарні.

На вулиці була тишина. І ясна ніч.

Я знов у своїй кімнаті. Вже 10 минут по 12 години. Не знаю що з собою робити, бо роззброєння мого відділу мало наступити аж у 1-шій годині.

Іду до провіянтової канцелярії й беру телефон та хочу порозумітися з моїм товаришем, вахмайстром Я-івом. Подаю циркуляр телефону:

На приказ пана команданта Несторовича всі комісаріяти і вахцимри мають нарокувати в годині 2 по півночі з половиною людей до головної касарні Казимірівська 30. Всі постерунки з вулиць постягати.

За 5 мінут розійшлися циркулярі по всіх комісаріятах і вахцимрах. Я тільки повідомив Городецький комісаріят, а звідтам розіслано його телефонічно до всіх частин, що були під командою відділу поліції У Львові-місті було 5 комісаріятів і 15 вахцимрів, не вчисляючи дирекції поліції, що мала 50 канцелярійних сил і коло 100 детективів.

Початки роззброєння відділу поліції.

По яких трох мінутах опускаю канцелярію, йду в незамітний кут і перетинаю телефонічні дроти. Дроти перетинаю в укритім місці, щоби їх ворог не знайшов, а ми могли зараз злучити.

Вертаюся до своєї кімнати і чуюся чогось дуже сильним, рішучим і таким легким, що здається мені, що маю крила, а не ноги під собою. Що мінути інша думка надходить. Контролюю свої думки холоднокровно. Годинника не випускаю з очей й все щось хочу робити. Година пів до першої. Іду по кімнатах і буджу 6 моїх найвірніших товаришів. Говорю до них, щоби зібралися й прийшли до моєї кімнати. За яких 5 мінут вже прийшли. Я застелив вікно декою, замкнув двері на ключ, поставив на стіл літру руму і перекуску.

Товариші витріщили на мене очі і говорять між собою, що „наш ф. здається зачинає дуріти". Я звернувся до них з усміхом, беру чарку, наливаю і кажу: „Дай Боже здоровля, що ми, Українці, дочекались тої великої рішаючої хвилі, серед темної ночі, дня 1 листопада". Як звичайно, військові товариші відповіли: „Ну, ну, та дай Боже!". Кождий випив, перекусив і всі звернулися до мене: „Ну, ф., розкажи дещо більше". Я почав говорити так, як дійсно було на тайних нарадах і додав, що як ми цього не зробимо цеї ночі, то Ляхи зроблять таке в день.

Товариші зворушились тай кажуть: „Ну, то побачимо, хто кого роззброїть". Зачалася розмова щодо нашого відділу як його найліпше роззброїти. Всі дивимось на годинник. За дві мінути 1-ша година. „Вже десь Усусуси ідуть", кажу. Нараз в кімнаті повстала тишина, яка тревала 5 мінут. Вже було 3 мінути по першій і тов. Ґолюк (вахмайстер) говорить, що щось йому неясно, щодо того, що я їм говорив. Ми зачали далі радити і так до години другої, а Усусусів не було. Та нараз почули ми бренькіт шабель і дзвінки телефонів. Говорить тов. Ґолюк. Командант Несторович є в касарні. На інспекції касарні чується все більший крик. Виглядає, ніби вже прийшли всі офіцири з нашого відділу. Дзвінки телефону безперестанно дзвонять, але розмови ніякої не чути. З комісаріятів надходять жовніри. Командант Несторович кричить до вартових ломаною польщиною і питається, хто їм дав приказ вертатись до касарні.

Хтось з варти каже командантови по польськи, що був такий циркуляр, телефонічний приказ команданта відділу.

Нараз чуємо переразливий голос команданта: „Алярм"! По сходах чути страшний гуркіт і за яких 5 мінут вже сформувалася служба на збірній площі коло касарні. Мої товариші зворушились. Питаємось один другого, що нам робити?... Нас всіх вистріляють, як тільки застануть у цій кімнаті, коли не зійдемо надолину. А, що в місті діється, не знаємо нічого.

Зі збірної площі чути голоси, як ділиться служба: Начальна Команда 50 чоловіків, Гаптваха 50, Намісноцтво 50, дирекція скарбу 50, Команда міста 50, дирекція поліції 50, дирекція залізнича 25, дирекція почти 50, а решту залишено в касарні на поготівлю. Як тільки вийшла перша варта з касарні на вулицю, то ми почули в кімнаті глухий голос — „Гальт! Керт айх!" Я крикнув „Ідуть Усусуси!" Товариші зістались нагорі, а я пішов надолину до головної брами і побачив — Державне Українське військо!

Приступає до мене молодий хорунжий і питається: „Чи то ви, тов. Ф.?"

„Так, пане хорунжий", відповідаю,—„зараз дайте 5 стрільців на III. поверх до тов. Голюка; там є зброя й амуніція. На третій поверх не вільно нікого пустити ні з жовнірів, ні з поліції. Коло брами оставте свого заступника. Я замкну браму і ми обидва підемо до команданта".

„Зі мною пять стрільців, а решта лишається за брамою!" — приказує хорунжий.

Приходимо на касерніспекцію, де знаходяться всі поліцийні офіцири. Хорунжий говорить до команданта: „В імени Української Національної Ради і Корпусу Українських Старшин міста Львова, що рішили на тайних нарадах — роззброїти гарнізон австрійської армії міста Львова". Командант відповідає хорунжому, що не розуміє добре по українськи. Офіцири почали розходитися й думали втікати з касарні, але двері всюди були замкнені.

Хорунжий сказав мені відчинити браму, щоби стрільці ввійшли гусаком, один від другого на 3 кроки, і були готові до стрілу. Командант поліції звертається до мене з запитом (в чеській мові), що то сталося. Я здвигнув плечима ніби нічого не знаю, але командант заявив зі злобою, що то я цілий командант та що побачимо, що то з того ще буде. Я звертаюся до хорунжого і кажу, що дійсно пан командант відділу не розуміє по українськи. Тоді хорунжий почав говорити по німецьки. Командант відповів хорунжому, щоби відділу не роззброювати, бо він буде сповняти обовязки для української держави. Хорунжий каже, що він не прийшов на якісь пертрактації, а має приказ роззброїти відділ. Командант зложив тоді зброю перший, а за ним всі офіцири. Тоді я сказав хорунжому таке: „Скажіть командантови, щоби скликав усю поліцію на збірну площу і дав приказ, щоби всі жовніри Українці відійшли на ліву сторону зі зброєю, а Поляки на праву сторону і зложили зброю на підводи, що вже були приготовані. Як те все буде зроблене, підіть до Українців з поліції й скажіть до них коротку патріотичну промову, та віберіть від них приречення Українській Державі".

Всі офіцири споглядали на нас обидвох, як на яких звірів. Хорунжий звернувся до команданта і говорить йому по німецьки те, що я говорив по українськи. Командант все жичливо і прихильно зробив. Було 15 мінут по третій вночі. Відділ зістав розброєний без ніякого опору чи заколоту.

Наступила радісна хвиля. Одні другим гратулюємо, обнимаємось, цілуємось. Здавалося нам, що ми щойно на світ народився.

Коло години 4-тої пішов я повідомити Боєву Управу, що знаходилася в Народнім Домі. Там стояла українська сторожа і мене роззброїла та завела до отамана Вітовського. Здаю звіт: „Пане отамане Вітовський! Голошу слухняно, що відділ військової поліції зістав роззброєний!" Всі старшини закричали: „Слава Українській Поліції!" Питається мене отаман Вітовський: „А деж ваша зброя, товаришу Ф?" Відповідаю: „Ваші Усусуси мене розброїли". Всі зачали сміятися.

Зараз дано мені перепустку, віддано зброю і я пішов на Замарстинівську вулицю до тов. (капраля) Гука. Приходжу до касарняної брами, а наші жовніри не хотять навіть зі мною говорити: „Віддавай зброю!" Я мусів згодитися віддати зброю і сторожа запровадила мене до тов. Гука. Товариш Гук сміється, аж за боки береться, бачучи, як мене ведуть обеззброєного. Гратулює він мені, а я йому. Оповідає мені, що роззброєння вдалося знаменито. Я вернувся до касарні і бачу, що вже є всі ті старшини, яких приділено до поліції на тайній нараді. Всі мене привитали.

Сейчас получили ми телефон. Поділили службу, але ждали ще приказу від Боєвої Управи щодо завдяння, яке буде приділене відділови.

Настав день. Година 6 рано. Це Перший Листопад 1918 року. Поглянули на місто й побачили високо на львівськім ратущі український синьо-жовтий, державний прапор.

Член Укр. Галицької Армії.

С. М.

СТРІЛЕЦЬКА МАТИ.

На могилі Стрільця сина
Молилася,
На хрест вгору дивилася...
І в страданнях всіх Христових
Пригадала ріки крови,
Що недавно тут лилися.

Пригадала сонце ранку
Золотого,
Осіннього, погідного:
Її сина тут ховали,
А вкруг сурми гучно грали
Пісні Краю Свобідного.

Пригадала: серце з болю
Тут рвалося,
Лице слізьми вмивалося;
Зате сонце проміннями
Над столиць наших стінами
В нашім стягу купалося...

Минулося... Навіяло
Тут хмарами,
Поля вкрились цвинтарями.
Лиш в Листопада тут днину
Вийде матінка до сина
Розмовляти з могилами.

Під хрестом Стрілецька Мати
Й нині стоїть,
А воленька і доля спить...
Україна вся страждає,
Стрільця свого виждає,
Що зброєю вже нову гострить...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

UKRAINE'S DAY OF INDEPENDENCE.

As the Fourth of July is the day of Independence of America, so November First is the Independence Day of Ukraine.

For over six hundred years Western Ukraine was held in bondage. The country had been swept over by hordes of oppressors, her people scourged, tortured, killed. The pages of her history has been written in blood, the blood shed by its valiant defenders. The people have been undergoing a continual series of revolts and wars.

And yet, with all these obstacles which would have made another people falter, the Ukrainians kept plodding on and on, striving with every fiber of their aching limbs, upward, refusing to be beaten into oblivion. As hard as it is to believe, out of all this suffering and misery, there came out of Ukraine a beautiful dream — a dream visioned by every Ukrainian young and old. It was the dream of Freedom. A dream of Ukraine's own blue and yellow flying high over the countryside — of endless fields of wheat and of reapers and harvesters going about performing their daily duties — of joyous festivals — of gay merry songs from little homes scattered over the hillside. Gone were the ravaged, shell-torn fields, mangled bodies of brave soldiers, graves end on end. Peace prevailing everywhere.

Was this to be just a dream? Out of this dreaming there arose a reality, and on November the first, 1918, there became a Free Western Ukrainian Republic.

The dream had come true. And that is why throughout the month of November the Ukrainians everywhere set aside this time of the year to celebrate this glorious day.

Another year has rolled around and once more we pay tribute to this day and to those who so gallantly laid down their lives and sacrificed their all so that we could enjoy the fruits of their efforts — Independence.

The heroic deeds of the champions of Ukrainian Independence bid us, young Ukrainians, to follow in their footsteps in the struggle for freedom. Let us remember: what **can be done once can be done again!** And let us not content ourselves with dreams and words.

It is alright to write articles, make pretty speeches and talk idly, but what we need is action! We must spread the name Ukraine throughout America, nay, throughout the world. We are armed now with more knowledge and knowledge is power. Let us cast off our chains and answer the call of our heroes and keep marching onward until once more we shall have our own free Ukraine.

Mary Ann Bodnár.

Він і вона.

Він: Сядьмо тут на хвилиночку.

Вона: Добре, та чи будете чемні?

Він: Буду.

Вона: Не будете мене обіймати?

Він: Ні.

Вона: Ані цілувати?

Він: Ні.

Вона: То навіщо хочете тут сідати?!

НА ЗОЛОЧІВ

Це було в червні 1919 року. В цьому місяці українські галицькі війська, які в травневому відвороті зпід Львова опинились аж коло Борщева, поспішно почали офензиву, щоб відібрати попередно втрачену територію.

Міжтим XI курінь, 4 Золочівської Бригади, під проводом сотника Іванова, вславився тим, що забрав Теребовлю, Тернопіль і поспішно посувався дальше в сторону Поморян на Золочів. А тому, що XI курінь належав до Золочівської Бригади, якраз випало XI куріневи провадити бій за відбиття міста Золочева зпід польської окупації.

По битві, яка мала місце коло Ходачкова, як також вже десь над рікою Стрипою, XI курінь скрізь був побідив і машерував колюмнами через поля-ліси в погоні за Поляками, які стрімголов утікали. Цілею XI куріня було якнайскорше дістатись до Золочева.

В такому поспішному маршу через села Зборівщини XI курінь опинився одного дня раненько коло Поморян. Тут нам донесено, що Поляки вже від кількох днів сильно вкопались довколо Поморян, де мають дуже вигідний терен до оборони. Це була остання оборона міста Золочева, тому, як нам було відомо, Поляки зібрали досить сил, щоби за всяку ціну вдержати Поморяни і тимсамим Золочів. XI курінь зараз повисилав наперед сильні стежі і машерував за ними дальше кольонами під самі польські позиції. По двогодиннім марші ми вже почули крісові стріли, що вказувало, що неприятель вже близько нас. За хвилю вже крісові кулі почали свистати понад нашими головами. То Поляки почали обстрілювати наші стежі, які підходили ближче ворога, щоб розглянути, де є їхні оборонні лінії. За хвилю звістуни з висланих стеж донесли, що Поляки є обкопані на горбах навкола Поморян і що мають добрий вид на всі дороги, які ведуть до Помарян, бо обстрілювали наші стежі, які посувались під охороною корчів і іншими заслоненими місцями.

Командант куріня зарядив відпочинок, щоб підождати на артилерія, яка лишилася за нами. Курінний обоз, артилерія — все лишилось далеко позаду, бо наш курінь машерував досить скоро наперед і артилерія не могла так скоро поспішати.

Коло години другої пополудні надїхала наша артилерія, яка сейчас почала уставлятись і приготовлятись до стріляння на ворожі позиції. Зараз було видко, що ми так скоро Поморян не візьмемо і мусимо звести сильний бій, бо цивільні люди донесли нам, що Поляки дістали багато французьких гармат, як також прийшли свіжі відділи з Познаня.

В годині 3 пополудні заряджено, що наш цілий курінь наступає на Поморяни. Сотні подались поодиноко гусаком в означені місця, де в означеному часі мали рушити до наступу на ворога. Моїй сотні припав найвищий горб, який лежить на північ від села Кального, і по тому горбі ми мали наступати. Коли ми прийшли на цю гору, то кожний полумав, що багато нас тут спочине, бо Поляки мають дуже добрий вид на гору і можуть у нас добре ціляти.

Руху куріня Поляки не заприміттили, або нарочно на нас це стріляли, бо ми свобідно могли зайти кожна сотня в означене місце.

Коли вже сотні опинились на місцях, зараз розсипалися в розстрільну й ожидали знаку до наступу.

Настала гробова тишина, як звичайно перед наступом. В такій тишині не одному стрільцеви надійшла думка про рідню — родичів, братів, сестер, чи дівчину, що десь його ожидають і вірять, що вернеться. А він, цей улюблений, за хвилю вже зложить свою буйну голову на вівтарі своєї улюбленої вітчини...

Думка за думкою перебігає і в памяти виринають образи найдорожчих осіб. Аж тут наpаз роздався голос гарматного стрілу і всі думки, мрії стрільців перервались і на цілому фронті почулась голосна команда наших старшин: Хлопці, наперед!

Нараз на цілій лінії почулося сильне „ура". Це наші стрільці почали наступ і посувались наперед. Наша артилерія почала зараз обстрілювати ворожі позиції. Наша лінія посувалась чимраз наперед, як нараз посипався на нас град куль з французьких машинових крісів. Також обізвалась і польська артилерія, але на щастя, стрільна падали далеко понад нас. Ми мали дуже тяжке завдання, бо були на відкритому полі і Поляки могли добре в нас цілити. Одначе наші стрільці, не зважаючи на сильний ворожий вогонь, помало посувались наперед.

За хвилю чути було лише один клекіт і гук стрілів. Не було чути жадного голосу команди. Наша лінія в деяких місцях під сильним огнем почала заломлюватись. Аж тут надбіг командант куріня і мимо сильного граду куль кидається дальше наперед, а решта стрільців за ним. Почались чути вже зойки ранених. Деякі стрільці падали і вже більше не підносились. Наші санітети зараз слідкували за нами і брали ранених з поля битви, не зважаючи на сильний огонь.

Стрільці, мимо сильної опори Поляків, почали дальше наступати і то щораз ближче й ближче до ворожих позицій. Стрільна нашої артилерії влучно падали у ворожі окопи і ми могли вже добре обсервувати рух у ворожих окопах. Поляки вже почали хитатись, бо можна було завважити, що нараз на одній стороні затихли всі машинові кріси. Та ще ми були добре обстрілювані звичайними крісами.

Тоді стрільці ще дужче почали перти на ворога, але стримував нас ще сильний огонь кількох машинових крісів, які били на нас зліва, з цвинтаря. Цвинтар був з боку і там було вороже гніздо скорострілів і тяжко було їх звідтам вигнати.

Через це ми були зашаховані і не мали змоги дальшого руху. На щастя, одна сотня зліва почала цей цвинтар обходити і Поляки, побачивши це, почали по одному скакати до рова і ровом втікати. Інші сотні зараз кинулись дальше наперед і Поляки, не видержуючи нашого наступу, почали на цілій лінії подаватись назад.

Стрільці почали обстрілювати втікаючих Поляків і наступати їм на пяти.

Занявши польські позиції, ми бачили, що Поляки дуже добре обкопались і були добре приготовані до довгої оборони. Доказом того було те, що в місті зловили ми кухні, які ще везли вечеру на позицію, бо Поляки не думали, що так скоро їм прийдеться втікати.

У поспіху лишили також кількох ранених, котрих зараз наші санітети забрали до перевязки.

На другий день рано місто Поморяни прибрало святочний вигляд, бо всі мешканці тішились, що освободили їх від польської окупації. Також тішились і Жиди, бо Поляки над ними страшно знущались.

Два дні пізніше XI курінь під проводом своєйго хороброго сотника Іванова увійшов до міста Золочева, де місцева людність нас витала овацийно, а місцеві Українці радувалися, що вернулися „тії Стрільці Січовії".

Юліян Баранюк.

ЩО РОБИТЬСЯ З РЕЗЕРВОЮ?

Резерва в запомоговій організації служить в основі на те, щоби достарчити фонду на заплачення біжучого кошту обезпечення членів, коли вони осягнуть такий вік, що їх рівна вкладка вже не вистарчає на заплачення коштів обезпечення.

Сей фонд збирається в цей спосіб, що коли члени молоді, коли їх кошти обезпечення людей у їх віку ще низькі, кажеться їм платити висшу вкладку, якби мала на них припадати, якби на них розділити припадаючі до виплати посмертні.

Коли член перестане бути членом, себто виступить з організації або втратить членство, по ньому остає в організації його розерва, себто сума всіх вкладок, ним заплачених, без біжучого кошту обезпечення.

Запомогові організації цю резерву задержували собі, і не давали членови права домагатися її звороту. Асекураційні підприємства дають право обезпеченому домагатися частини резрви, в перших роках обезпечення меншої частини, в дальших роках що раз більшої.

Реезерва, задержана запомоговою організацією, лишалася в резервовім фонді, котрий призначений на виплачення посмертних запомог. Цим вона збільшала цей фонд. Через побільшення фонду, призначеного на виплачення посмертних, збільшалася певність тих членів, що осталися в організації.

Здавалося би, що запомогова організація робить щось непотрібного, бо прецінь її вкладка вирахувана рахунково на основі смертельности та відсотків на зложений запомоговий фонд. Це правда, але в усякому бизнесі, навіть запомогової організації, є річи, яких не можна обняти рахунком. Передовсім, організація приймає, що її відділи, приймаючи нових членів, будуть приймати лише здорових. Табелька смертельности, на якій опирається всяка обезпечуюча організація, може обчисляти, кілько смертей буде пересічно серед великого числа людей, які були здорові. Кілько смертей буде між хорими, не можна обчислити. Тому всяка обезпечуюча організація дивиться за тим, щоби кандидати на обезпечення були в час приступлення до обезпечення здоровими.

В тій цили асекураційні компанії мають передовсім своїх лікарів, що оглядають добре кождого кандидата. Лікаря платить підприємство, і через те він дивиться за інтересом організації. Він може поповнити всякі помилки, як звичайно всяка людина, але все таки він не має інтересу робити помилки, бо його заплата не залежить від числа принятих кандидатів.

Запомогові організації теж мають постанову, що кандидат має бути переглянений лікарем. Але цього лікаря має заплатити кандидат, а лікар, котрого платить член, а не організація, дивиться за інтересом кандидата, а не організації. Такий лікар може не лише поповнити звичайні людські чи професійні похибки, але він ще кромі цього відчуває, що його інтерес найти все так, як цього хоче той, що йому платить.

Для пересівання хорих з усіх кандидатів асекураційні підприємства удержують далі велике число урядовців у центральному офісі, які переглядають аплікації кандидатів, рапорти агентів та лікарів. Асекураційні підприємства, які підходять до справи з бизнесової точки, не щадять грошей, щоби тільки відкинути хорих. Вони удержують потрібне число урядовців, з котрих декотрі високо плачені, бо такі підприємства розуміють, що недогляд щодо відбору членів може організацію коштувати дорожче, як оплата урядовців.

У запомоговій організації цю роботу з пересіванням мали би сповняти відділи та головний уряд. Члени запомогової організації добре знають, як функціонують відділи в цій справі. Передовсім відділови дуже хотілося би дістати нового члена. Кандидат на нього має звичайно в відділі приятелів, які не були би навіть проти приняття в члени хорого знакомого. Часто вони не уявляють собі, що організація будується на членах, здорових при приступленню, що приниmання хорого члена збільшує ризико організації, підвищує смертельність, коштує організацію гроші, зменшує вартість обезпечення кождого члена. Деколи члени до того не розуміють свого інтересу, що при організованню нових членів підходять до хорих людей і агітують: „Вачиш, що ти хорий? Приступай, а як умреш, родина дістане запомогу". Деколи члени розуміють, що це шкідливо для організації, а мимо цього приймають хорого в організацію, бо, мовляв, один не пошкодить, так гейби те, що вони так легкодушно зробили, не могли таксамо легкодушно зробити другі.

Для дальшого пересівання кандидатів є ще центральний уряд. Та в централях запомогових організаціях звичайно сидить горсточка урядовців. Їх за мало для сповнення звичайної біжучої праці в організації. Вони звичайно не можуть переглянути як слід навіть тих аплікацій, які приходять у звичайний час. Про належите переглянення всіх аплікацій у часі спеціяльних кампаній навіть мови не може бути. Перетяжені роботою урядовці мимо найкращої волі не можуть обігнати як слід своєї роботи. Все це виходить з того, що члени організації гонять за дешевиною і часто забувають, що дешевина часто може бути якраз найдорожчою, що можна ощадити цента, а стратити доляра.

Тому то, якби не резерви, полишені в організації членами, що виступають з організації, з такими організаціями було би справді скрутно. Вони скоро побачили би, що в погоні за дешевиною вони часто попадають у тяжкі видатки, яких вони не мали би, якби розуміли ощадність розумно. Резерви, полишені виступившими членами в організації, затикають ту проточину, яка повстає в організації через неоглядне переглядання кандидатів. Лише завдяки виступлюванню членів деякі організації вдержуються на висоті виплатности, себто дають ґарантію, що їх обовязання будуть виповнені.

Через недогляд в підборі нових членів запомогові організації виказують вищу смертельність серед усіх своїх членів, як вони припускали на основі так званої табельки смертельности запогових арганізацій. Смертей було більше, як ця табелька припускала. Члени й відділи організацій не сповнили свого обовязку супроти своїх організацій, не дивилися за її інтересом так, як табелька приписує. Вони перепускали в організації більше хорих кандидатів. Смертельність підносилася, а з нею падала сила організацій, котра опирається на певности, що організація потрафить виповнити всі переняті на себе зобовязання. Через те деякі організації, в яких члени спеціяльно мають мало зрозуміння спільного інтересу, вже були примушені закинути стару запомогову табельку смертельности та вживати другу, відповідаючу життю, а тим самим підвисшити вкладку членам або задержувати вкладку, а зате обнижити обезпечення. Другі організації до якогось часу ще ратуються резервами, себто ощадностями виступаючих членів.

Та й це має свої межі, бо запомогові організації конкурують не тільки зі собою, але й з асекураційними підприємствами. Навіть члени запомогових організацій, які відзначаються зрозумінням спільного інтересу організації, не можуть не чути, що в асекураційних підприємствах виступаючий член може домагатися звороту частини своєї резерви. В них повстає бажання мати щось подібного в їх організації. В звичайні часи це бажання боже бути не таке сильне. Але в часи економічної кризи, коли придається кождий заощаджений цент, бажання стає дуже сильним. Тому й навіть найпевніша запомогова організація мусить подумати про це, щоби вдоволити бажання членів, себто перестроїти свою організацію так, щоби й її члени мали право користуватися зложеною ними резервою.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".